אמר רבה משום הכנה דתניא. ר"ת מתק מספרו דתניא משום דאמר ברייתא בילה (דף ג:) רבה לטעמיה דאמר רבה והיה ביום הששי והכינו ומי ברייתא היא מאי קאמר לטעמיה ואין זו קושיא דנקט לטעמיה משום דרבה הבא הברייתא תחילה לגבי המדרש ואין להקשות מן הברייתא לרבי יוחנן דלית ליה הכנה בפ"ק דבילה (דף ד.) דילמא לא מיתני בי רבי חייא ורבי אושעיא ועוד דאיכא פלוגתא דתנאי בפ"ק דבילה (דף ג.) ורש"י פירש בבילה דרבה לטעמיה דאמר אליבא באלו עוברין (פסחים מז:) דמוקלה דאורייתא מהאי קרא [א] ולא נהירא ועוד דמשמע התם דהדר ביה:

ואין יו"ט מכין לשבת. [ב] דקרא משמע ביום הששי שהיה יורד המן ואמר במדרש (מכילתא פרשת בשלח) דדרשינן שלא ירד מן לישראל בשבתות וימים טובים ויש מדרשים חלוקים דדרשי' ויברך ויקדש ברכו במן וקדשו במן ובמתנה קדשת וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים משמע דירד מן ביו"ט [מ] ולפי זה נ"ל דהששי משמע המבורר דהיינו חול [ג] כמו היכך המיומנת שביכך (חולין דף לח.):

והא בעינן סעודה. וא"ת והא דאויה היא לאותן שבתחומו כמו שמערבין לישראל בתרומה כיון שראויה לכהנים וי"ל דכמו שלריך בלילה דהיינו שעת קניית העירוב שיהא הוא ועירובו חוך לתחום דאם נתגלגל העירוב חוך לתחום לא הוי עירוב ה"ג לריך שתהא חוך תחומו מבעוד יום והא דקאמר והא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא תימה דמשמע דיתא ליה אי לא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום ואע"ג דסבר סוף היום קונה עירוב ואמאי כיון דס"ד דמנח אלפים לכאן ואלפים לכאן היכי קנייה ליה סוף היום עירוב ושביתתו הא עדיין בסוף היום ד' אלפים רחוק מעירובו [ד]:

הא קא מכין מיו"ט לשבת. וא"ת אמאי לא פריך לרב יהודה גופיה ממלתיה דנפשיה דע"כ אית ליה הכנה מדקאמר אין מערבין תחילה בפת והא קאמר עירב ברגליו ביום ראשון מערב ברגליו ביום שני וי"ל דהא דקאמר מערב ברגליו ביום שני בריתא דלעיל קתני לה דפליגי בה רבי יהודה ורשב"ג והא דקא מייתי מלתיה דרב יהודה לפי שלא היתה ידוע להם תדע דלקמן קאמר אמלתא דרב יהודה אמר שמואל ובאותו הפת והיכי מפרש שמואל מלתיה דרב יהודה שהיה תלמידו אלא ודאי רב יהודה בריתא קתני:

כמאן כרבי יוחנן בן נורי. וא"ת והא ר' יוחנן בן נורי לא אמר אלא ביש חוך לתחום אבל חוך התחום הרי הוא כרגלי אנשי אותה העיר וי"ל דהתם משום דסתמא דעתו להיות כאנשי אותה העיר [ה]: וכן

הרי זה חמר גמל. דלמא חדא קדושה היא וקנה עירוב לשני ימים והפסיד אלפים שכנגד עירובו וכאן לא קנה כלום אלא אלפים שהיו לו בלא עירוב ודלמא [ו] ב' קדושות הן ולא קנה עירובו אלא ליום אחד ולינו להיות בשני כדני עירו ואין לו כאן אלא אלפים וממה נפשך בהנך אלפים אמה משתרי: **אין מערב ברגליו בשני.** א"ל לערב דודאי קדושה אחת מינהו וכחדא יומא אריכא הוי: **חד מייניהו ר' אלעזר.** כל רבי אלעזר סתם בש"ס שהוא תנא רבי אלעזר בן שמוע הוא: **ספיתאה.** קרי כל מי שראה רבי דבריו במקומות הרבה ושנאן במשנה סתם: **איפכא שמעינן לה.** לעיל: **וכן א"ר שמעון.** נאכל עירובו בראשון אין יולא עליו בשני: **וליתשוב נמי רבי.** דשמעינן ליה לעיל [ע"א] בהדיא: **תני לה ולא סבר לה.** ולדברי ר' אליעזר קאמר: **רבנן נמי.** הנך רבן שמעון ור' ישמעאל נהי דקתני וכן לדמא תנו ולא סברי לה: **רב גמרא גמיר לה.** מרביה דהנך הרבעה זקנים סבירא להו כר"א אבל רבי תני ולא סבר לה: **מי סברת סוף היום.** של ע"ש קונה עירוב דהוי יו"ט מכין לשבת: **יערבו בנגין.** לגין בטבול יום דתנן לעיל בפירקין (דף לו.) שמילאהו מן החביות של טבל ואמר הרי זה תרומת מעשר לכשתחשך דבריו קיימין ואם אמר עירבו לי בה לא אמר כלום אלמא סוף היום קונה עירוב ואכתי טבל הוא: **ה"ג אלא הא דתנן ר' אליעזר כו' הא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום ולילא: מערב אדם שני עירובין.** וקס"ד זה לסוף אלפים למזרח וזה לסוף אלפים למערב וכי קנה לו יום ראשון למזרח אי הוה בעי למיזל למערב העיר פסיעה אחת לא מלי אזיל דממקום עירובו יש לו אלפים אמה לכל רוח והרי מעירובו ועד עירו הוי אלפים וכל עירו מיהא מלי אזיל דכולה לדידיה: **כיון** דלן בה כד' אמות דמיא ליה אבל טפי לא מלי אזיל ליה והיכי קני ליה עירוב דבמערב בבין השמשות הא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום והא אי הוה בעי למיזל ומיכליה מבעוד יום לא מלי אזיל: **בסוף אלפים.** דתו לית ליה לגד שכנגדו ביום ראשון כלום: **לא דמנח ליה בסוף אלף כו'.** דלא הוה לריך למיזל לא בראשון ולא בשני אלא שלשה אלפים ונתן עירובו בסוף אלף לכל לד הילכך ביום ראשון אע"פ שקנה עירובו למזרח יכול ליולא אבל עירובו במערב דהא ממקום עירוב שבמזרח עד עירוב שבמערב אלפים הוא דהוו: **עירב בפת בראשון מערב בפת בשני.** לקמן [לט.] מפרש באותו פת: **והא קא מכין.** כשמערב ברגליו בשני מיו"ט לשבת בשלמא מערב בשני בפת תרלת דתחילת היום קונה עירוב ועירוב דפת שתיקה [ז] ממילא קני אלא עירב ברגליו ס"ד דבעי למימר שביתתי במקומי ולא מלי לכוין תחילת היום ובעי למימר מבעוד יום ואיסתכה דמכין באמירתו מיו"ט לשבת: **רבי יוחנן בן נורי.** לקמן במי שהוליאוהו [ח] קאמר דיקן קונה שביתתו ואף על גב דהוי כחפצי הפקר בעלמא שאין אדם מקנה להם שביתה: **גניעור** גרסינן: **אי הוה שמיע ליה למר.** לרבה דמתרץ ואזיל כל הנך תירולי וקאמר דמשום דלא אמר מידי שרי ואף על גב דאזל התם מבעוד יום: **לא יהבן.** בשבת: **לידע מה היא לריכה.** אחר השבת: לא

עין משפט נר מצוה

צ א מיי' פ"ח מהל' עירובין הל' ח ס"ק ג סמג עשין דרבנן לו טוש"ע ס"ח סי' תנז סעיף ג:

צא ב ג מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה יט סמג לאוין עה טוש"ע ס"ח סי' תקג סעיף ח וסי' תקיג סעיף ה וסי' תקכו ס"ח [וסי' שכב ס"ב]:

צב ד מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה יח יב יג טוש"ע ס"ח סי' תנז סעיף ג:

צג ה מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ג:

צד ו מיי' פכ"ד מהל' שבת הלכה ג סמג לאוין סה טוש"ע ס"ח סי' שו סעיף ח [וכתב אלפס שבת פרק כג דף עא ע"ב]:

רב ניסים גאון

אלא מעתה יערבו בלגין. היינו מתני' שהזכירוה לשעבר, לגין טבול יום שמלאהו מן החבית שלמעשר טבל כולי'. כמאן כר' יוחנן בן נורי. בפרק מי שיש בדרך ולא דתנן מי שיש בדרך ולא ידע עד שחשיכה יש לו אלפים אמר לכל רוח דברי ר' יוחנן בן נורי. ופירושו בתלמוד כי מדבריו אלו נתברר שהיה סובר דתפצי הפקר קונין שביתה. אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי אי הוה שמיעא ליה למר. כלפי רבא הוא אומר דאמר דאזיל ושתיק יתיב. והוא רבה בר נחמני דבו דאביי.

רבינו חננאל

[הרי] זה חמר גמל. רבן שמעון בן גמל' [ו]ר' (שמעון) [ישמעאל] בנו של ר' יוחנן בן ברוקה או' עירב ברגליו בראשון [אין] מערב ברגליו בשיני, נאכל עירובו בראשון (אינו) יוצא עליו בשיני. אמר רב הלכה כד' זקינים רבן שמעון בן גמל' ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה ור' אלעזר בר' שמעון סתימתאה ור' יוסי ב"ר יהודי' סתימתאה, וכולהו אליבא דר' אליעזר דאמר שתי קדושות הן. ואקשינן והא רבן שמעון בן גמל' ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה איפכא שמענא להו. כלומר דלא כר' אליעזר דאמר שתי קדושות קאמרי, דהא עירב ברגליו בראשון אין מערב ברגליו בשיני, נאכל עירובו בראשון יוצא עליו בשיני. (אמר רב הלכה כד' זקנים, רבן שמעון בן גמל' ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה ור' אלעזר בר' שמעון סתימתאה ור' יוסי ב"ר יהודי' סתימתאה) שמעינן מינה דקדושה אחת סבירי' להני. ופריקינ' רב איפכא הוה תני לה להא מתניתא, וכן היה רשב"ג אומר וכו' (לר' יוחנן בן ברוקה או') עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשיני כו'. אי הכי היינו ר', ליחשוב נמי בהדי הני זקינים. רב גמרא הוה גמיר דר' מיתנא הוה תני להא מתניתא דשתי קדושות הן ולא סבר לה הכי. ומקשי רב חסדא מי אמר רב הילכתא שתי קדושות הן, והא אמר רב שבת ויום טוב ביצה שנולדה בזה אסורה בזה. ופריק רבא לעולם שתי קדושות הן, והתם לא קאסר רב אלא משום הכנה דאין יום טוב מכין לשבת, כל שכן שבת ליום טוב. ואלא הא דתנן כיצד עושה מוליכו בראשון [וכו'] מחשיך עליו אוכלו ובא לו, הא מכין. שקונה עירוב מיום [טוב] לשבת. ודחינן מי סברת סוף ע"ש קונה עירוב, תחילת היום שהוא שבת קונה עירוב, ושבת היא שמכינה לעצמה. אי הכי אמאי בלגין טבול יום שמילאוהו מחבית של מעשר טבל וכו', אם תחילת היום קונה עירוב אמאי לא [הוי] עירוב. ומשנינן התם דבעינן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא, דהא מבעוד יום טבל הוה, לשבת, שביום טוב היה במזרח וחזר בשבת במערב. ומשני מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים אמה במזרח ובסוף אלפים אמה במערב, שנמצא כאילו מעתיק העירוב מיו"ט לשבת, דמנח ליה מערב יו"ט בסוף אלף אמה לכאן ובסוף אלף אמה לכאן. ואלא הא דאמר רב יהוד' עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשיני, עירב בפת בראשון מערב בפת בשיני. הא (מאי) [קא] מכין [מ]יום טוב לשבת. מי סברת דאזיל ברגליו וא' מידי לא, אלא אזיל ויתיב תמן ושתיק. וכן בפת, וכיון דקדיש יומא קנה עירוב, דכיון דאיבעי למימ' שביתתי במקומי מצי אמר, אע"ג דלא אמר כמאן דאמר דמי. וא' אי הוה שמיעא ליה לרבא, דאמר מי סברת דאזיל ואמר מידי דלא, [אלא] אזיל ושתיק, משמע דאית ליה למיזל ואע"ג דמיכיון למיקנא מקום. הא דתניא לא יטייל אדם בתוך שדהו לידע מה היא צריכה, וכיוצא בו

תורה אור השלם

1. וְהָיָה בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי וְהֵכִינוּ אֵת אֲשֶׁר יָבִיאוּ וְהָיָה מִשְׁנֶה עַל אֲשֶׁר יְלַקְּטוּ יוֹם יוֹם:

שמות טז ה

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מערב אדם שני עירובין כו' כיון דלין בה בד"א תד"ה אין לו:

מוסף רש"י

שבת ויו"ט. סקמוכין, והוא הדין ליום טוב ושבת (ביצה ד:). **והיה ביום הששי והכינו.** והזמינו, כגון מכאן אני אוכל למחר, דאי משום הכנה בידיים ולומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום, בהדיא כתיב אם אשר תאפו אפו, אלא הזמנה בפה קאמר, וכתיב ביום הששי, ומתם ששי מול הוא ואמשבה דמתנא לסעודת שבת שתיענה מבעוד יום ובמול (ביצה ב:). **ואין** יו"ט מכין לשבת. ויו"ט ומי קרוי שבת ובעיא סעודתו הזמנה והזמנתה בחול, אבל סעודת חול לא מזינה ולא שייכא בה הזמנה (שם). **חפצי הפקר קונין שביתה.** כלים שאין להם בעלים והשיבה להם במקום אחר, אע"ג שלא נתכוין להם אדם להקנותן שביתה, קונין שביתה במקומן ואין אדם יכול לטלטלן משם יותר מאלפים לכל רוח ואפילו עירב לגד אחר (לקמן מה:) והמולאלן מוליכן ממקום מלינתן אלפים לכל רוח ואינו מוליכן למקום שערב שם, דיש להם שביתה לעצמן (ביצה לח:).

מוסף תוספות

א. דכתיב והכינו את אשר יביאו. רשב"ם בילה ב: ב. וא"ת מנלן, אימא דמיירי ביו"ט ואפ"ה קאמר והכינו אלמא דמכין, וי"ל דזה לא מצינן למימר וכו'. מוס' ר"פ. ג. שכן הוא רוב הימים. מוס' הרא"ש. ד. ועל כרחין אית לן לתרוצה בנותן בסוף אלף מכאן ובסוף אלף מכאן ותו לא תקשי לן הא דסעודה הראויה. רשב"ם. ה. אבל הכא הולך הוא אדעתא למיקני שביתה התם. מוס' הרא"ש.

רבינו חננאל (המשך)

ואין מערבין בטבל. אלא הא דתנן ר' אליעזר או' יום טוב הסמוך לשבת בין מלפניו בין מלאחריו מערב שני עירובין ואו' עירובי הראשון למזרח והשיני למערב כו'. הנה נמצא מניח עירוב מיום טוב

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

לא יטייל אדם. בשבת או ביו"ט סמוך לחשיכה עד פתח מדינה כדי להתקרב למרחץ להיות מזומן ליכנס כשתחשך מיד. אלמא אף על גב דהילוך גרידא עביד ולא אמר מידי אסור וגבי עירוב אי בדיבורא הוה אסור משום הכנה בשתיקותא נמי הוה אסור: **מוכחא מינאי.** מאי בעי בשדהו אם לא לידע מה היא לריכה ורחמנא אמר ממנו חפלך וגו' (ישעיה נח) וכן בשתא המדינה אבל חוץ לעיר עד התחום לא מוכחא מילתא דלעבודי לצורך מחר קאזיל ולא מסקי אינשי אדעתייהו אלא אי צורבא מרבנן הוא אמרינן שמעתא משכתיה ואי עם הארץ הוא אמרינן חמרא אירכס ליה גופא אמר רב יהודה [א]עירב ברגליו ביום ראשון מערב בשני עירב בשת ביום ראשון מערב בשת ביום שני עירב בשת בראשון מערב ברגליו בשני עירב ברגליו בראשון אין מערב בשני שאין מערבין בתחלה בשת עירב בשת ביום ראשון מערב בשת ביום שני אמר שמואל [ב]ובאותה הפת אמר רב אשי דיקא נמי מתני' דקתני [ג]כיצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו ורבנן דילמא התם [ד]עצה טובה קמ"ל: **מתני' ר' יהודה אומר ראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר מערב אדם שני עירובין ואומר (ה)** עירובי [ה]בראשון למזרח ובשני למערב בראשון למערב ובשני למזרח עירובי בראשון ובשני בבני עירי עירובי בשני ובראשון בבני עירי [ו]ולא הודו לו חכמים [ז] ועוד אמר ר' יהודה מתנה אדם על הכלכלה ביו"ט ראשון ואוכלה בשני וכן ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני [ד]ולא הודו לו חכמים ר' דוסא בן הרכינס אומר העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה אומר החליצנו ה' אלהינו את יום ראש החדש הזה אם היום אם למחר ולמחר הוא אומר אם היום אם אמש ולא הודו לו חכמים: **גמ' מאן לא הודו לו** אמר רב ר' יוסי היא דתניא [ח]מודים חכמים לר"א בר"ה שהיה ירא שמא תתעבר מערב אדם שני עירובין ואומר עירובי בראשון למזרח ובשני למערב בראשון למערב ובשני למזרח עירובי בראשון ובשני בבני עירי עירובי בשני ובראשון בבני עירי ר' יוסי אוסר אמר להן ר' יוסי אי אתם מודים [ט] שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש ורבנן

וכן ביצה שנולדה ביום ראשון. פי' לא הודו לו שתאכל אפילו בשני דקדושה אחת היא וברים ביצה (דף ג.) דפריך למאן דגזר ביצה משום משקין שזבו קשה דר' יהודה דהכא אדרבי יהודה דפ' חבית (שבת קמג.) דתנן ר' יהודה אומר אם הוה אסור: **מוכחא מינאי.** אמר ר' יוחנן מוחלפת הסיעה לריך לומר ההיא דחבית מחליף דהך דהכא אם היה מחליף לא היה מרויח כלום דרבנן מחמירי טפי והא דאמר רבי יוחנן בפ' חבית (דף קמג:) הלכה כר' יהודה [ג]היינו לפי מה שהיתה המשנה שנויה [ד] כדאמר בהגוזל עליה (ב"ק ד' לו:) ולמאי דאפכיתו ותניתו הלכה כר"מ [ה] ובלאו הכי אין סברא להפוך כאן כל הסבות ואין להאריך [ו]:

מודים חכמים לר' אליעזר. תימה דסברת חכמים הפוכה ממה דקי"ל כרב דפסיק לעיל כד' זקניס דשבת וי"ט ב' קדושות הן ובב' ימים טובים של ר"ה קי"ל נמי כוותיה דגולה בזה אסורה בזה והיינו אפכא מסברת חכמים: **אי אתם מודים לי שאם באו עדים כו'.** תימה לרבה דאמר בפ"ק דביצה (דף ה.) מתקנת רבי יוחנן בן זכאי שהתקין שיהו מקבלין עדות החדש כל היום כולו [ז] ביצה שרי [ח] וכי לא נחלקו ר' יוסי ור' יהודה אלא בזמן שבהמ"ק קיים ולא לדורות [ט] וי"ל דנפקא מינה אף על גב דפליגי בא"י בזמן שבהמ"ק קיים כדמשמע ליסנא דתקנתי שהיה ירא שמא תתעבר מ"מ נפקא מינה פלוגתייהו גבי לאחר חורבן לבני בבל [י] דהא דקאמר רבה מתקנת ריב"ז ביצה שרי היינו דוקא לבני א"י כדקתני התם בהדיא הא לן והא להו לפי שיש להם היכירא שנשתנה להן המנהג אחר חורבן שהיו מקבלים עדות כל היום [כ] אבל לבני בבל אלא נשתנה להם המנהג דלעולם עושין ב' ימים ביצה אסורה דכמו שבזמן שבהמ"ק קיים נחשב להם ב' ימים קדושה אחת הוא הדין לאחר חורבן דאין ניכר להם שום שינוי בין קודש חורבן בין לאחר חורבן [יא] והא דקאמר לקמן וכן היה רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של גליות ומפרש רבא דה"ק וכן היה רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של ר"ה בגולה אלא היינו אליבא דרבה דלדידיה עיקר פלוגתייהו בהכי אלא רבא לטעמיה דאמר פ"ק דביצה (דף ה:) אף מתקנת ריב"ז ואילך ביצה אסורה דמי לא מודה ריב"ז שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה פירוש סמוך לחשיכה כל כך שאין שהות ביום כדי לקבל עדות [יב] שנוהגין היום קדש ולמחר קדש שאע"פ שיודעין שלא יקדשוהו היום אלמא קדושה אחת היא שאע"פ שבטלה תקנתא ראשונה אחר חורבן שהיו מקבלין עדות החדש כל היום משמתא לא בטלה לגמרי דבסמוך לחשיכה אין פנאי לקבל עדות ווהגין אותו היום קדש כו' ורש"י ורביו חננאל פירשו שם כל אחד ואחד לפי שיטת גירסתו ול"נ

מייניהו חול ומשום ספיקא דלא ידעינן אי עבדוהו ב"ד וקדשו ירחא ביום ל"א והוה ליה ראשון חול או ביום ל' נקבע והוי שני חול דעבדי להו: **ור' יוסי אוסר.** דקסבר לאו משום ספיקא דשמא באו עדים ביום ל' ספק ביום ל"א לחודיה איתקון אלא אף משום שמא באו עדים מן המנחה ולמעלה איתקון דתרוייהו קדישי דאמור רבנן שהיו מצפין ביום ל' של אלול שמא יבאו עדים שנראית הלבנה בו ויקדשו ב"ד את החדש היום ונוהגין אותו היום קדש שמא י"ט הוא ותניא תמיד של ר"ה שחרית קרב כהלכתו תמיד של חול ושיר של חול המתוקן ליום בהשיר שהיו הלוים אומרים במקדש ביום הראשון כו' [תמיד פ"ז מ"ד] בתמיד של בין הערבים אומר שיר אחר הסירותי מסבל שכמו [תהלים פא] כדאמרינן בפרק בתרא של ר"ה (ד' ל:) ואם באו עדים אחר תמיד של בין הערבים שכבר קרב בשיר של חול תיקנו שיהיו מקדשין החדש מחר ומיום המחרת מונין קביעתו כדי לומר שיר הראוי לי"ט ומ"מ גמר יום שלשים נוהגין קדש כתחלתו שכך תקנו שיהו נוהגין אותו היום קדש ואפילו גמרו של יום ואע"פ שיודעין שידחה ליום המחרת ולמחר קדש והרחוקים מב"ד נוהגין שני ימים טובים לאו משום ספק נראית לבנה ביום ל' והוי שני חול ספק ביום ל"א והוי ראשון חול קא עבדי אלא משום שמא באו עדים אחר תמיד של בין הערבים ונהגו ב"ד שניהן קדש קא עבדי אלמא שניהן קדש: **אי אחס מודים לו.** כדפרישית. אלמא אין דרחקינן מב"ד מספקא לן דילמא הכי הוה ותרוייהו קדש: ורבנן

מסורת הש"ס

א) [לעיל לח. ע"ש], ב) [כתובות פפ: לו: לז. גיטין כב: ב"ב כח: כט. קיש. קס: חולין קלו:], ג) [ב"י ירושלמי וה"ר פה"ל הרא"שן והמאי], ד) ביצה ג., ה) תוספתא רפ"ד, ו) ביצה ה:, ז) [דף לח:], ח) דף לו:, ט) [וע"ע תוס' ביצה ג. ד"ה ר' יוחנן].

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואומר אם עירובי כל"ל וכן בגמ':

מוסף רש"י

מערב אדם שני עירובין. דקסבר שתי קדושות הן, אמר חול ואחר יום טוב ולא יודעינן מי חול ומי יו"ט (ביצה ג.). **מתנה אדם על הכלכלה.** להא מילתא נמי הוי שתי קדושות, היתה לו כלכלה של פירות טבל ושכח ולא עישר מערב יו"ט, ותנן (ביצה לו:) אין מגביהין תרומות ומעשרות ביו"ט, ומעשר ביו"ט מתנאי ואומר אם היום חול ולמחר קדש יהיו אלו תרומה ומעשרות על אלו, ואם היום קדש אין בדברי כלום ונותן כהן סימן, ולמחרת מחר ואומר כן אם היום חול ולמחרת קדש יהיו אלו תרומה על השאר, ואם היום קדש ולמחרת חול הרי נעשה תרומה מתחמת וממה נפקא לן דילמא נתקנו (ביצה ג.). **שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש.** אע"ג דתקן (ר' יוחנן בן זכאי) לקבל עדות החדש כל היום להיות מונין למועדות מן הראשון ואפילו באו עדים לאחר המנחה, אבל מלעשות יו"ט שני לא עקרה תקנה לראשונה ממקומה (ביצה ה:).

מוסף תוספות

א. מכונסין הפירות. רש"י ביצה ג. ד"ה אם. ב. בו ביום, דכיון דלא ניחא ליה בהני משקין ליכא למגזר שמא יסחוט, אלמא זכו', כל לאוכלין אמר בדבר היוצא מהן אוכלא דאפדת הוא ואינו בכלל גזרת משקין שובו. שם. ג. בשאר פירות, אבל זיתים וענבים לא. תוס' ביצה ג. ד"ה רבי יוחנן. ד. לפי דברי אותם האמוראים דלא סברי מוחלפת השיטה. שם. ה. דתנן גזל בהמה והוכחשה עבדים והזקינו משלם כשעת הגזלה ר"מ אומר בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך, ואמר בגמרא אמר רבי חנינא בר אבדימי אמר רב הלכה כר"מ, ופריך ורב שביק רבנן ועביד כר"מ כו' עד דמסיק דרב מתניתין איפכא אתנאה, אלמא אע"פ שהיה שונה במתניתין וחכ"א בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך וה"ל למימר השתא הלכה כחכמים, אפ"ה נקט ר"מ לפי מה שהאחרים שונין המשנה, ה"נ נקט רבי יוחנן רבי יהודה. תוס' שבת קמג: ד"ה וכי יומן. ו. נמצא שאין בית דין עושין שני ימים, והרחוקים העושים שני ימים אינו אלא מספק שאין יודעין אם נתקדש ביום שלשים אם בשלשים ואחד, והרי הן כשאר יום טוב של גליות. רש"י ביצה ה. ד"ה אמר. ז. ביצה שנולדה בזה מותרת בזה ממה נפשך, דחד מינייהו חול. שם. ח. א"כ מאי נפקא מינה, מאי דהוה הוה. תוס' ביצה ה. ד"ה הא. ט. ואין להקשות מאי דהוה הוה הואיל ואשמועינן פסק דגם עתה שייך. שם. י. בני א"י שמקדשין החדש על פי הראייה, ואין עושין אלא יום אחד, ופעמים עושין שנים כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה, ואשתני בשביל תקנת רבן יוחנן בן זכאי ואין עושין אלא יום אחד אף כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה, ואפילו כשהיו עושין שני ימים כגון שלא באו עדים הרי הוא מחמת ספק והרי הן שתי קדושות, לפי שאין זה מחמת המנהג, לפיכך היתה מותרת להן. שם. יא. הואיל והתחילו לעשות שני ימים ולא פסקו בשום פעם לעשות יום אחד עדיין הם עומדים באיסורן להיותן כיום ארוך, דלא נימא דמחמת ספק הן עושין דאין יודעין אם באו עדים אם לאו, אלא מחמת המנהג הן עושין כיון דלא נשתנה להן המנהג. שם. יב. ומ"מ היו יכולין לעשות מעט מלאכה ולא היו עושין. שם: ד"ה מי.

עין משפט נר מצוה

צה א ב מיי' פ"ח מהל' עירובין הלכה ט טוש"ע א"ח סי' תנו סעיף ג:

צו ג מיי' פ"ה מהל' יו"ט הלכה ה טוש"ע שם סי"ח:

ד [מיי' פ"ז מהל' יו"ט הל' כד טוש"ע א"ח סי' תקיג סעיף ה וסימן תכ סעיף ח]:

רבינו חננאל

לא יטייל אדם על פתח מדינה כדי שתחשך ויכנס למרחץ, מיד הוה הדר ביה. ודחינן לא לעולם הוה שמיעא ליה הא מתניתא (הוה) [ולא] הדר ביה, דאמר התם מוכחא מילתא דאדעתא דהכי מטייל ולפיכך אסור. אבל הכא לא מוכחא מילתא, (דצורבא) [דאי צורבא] מרבנן הוא האי דאזיל ויתיב התם מאן דחזי ליה א' שמעתא משכתיה, ואתא הכא לעיוני בה. אי עם הארץ [הוא] א' חמרא אירכס ליה ואתא הכא לאהדורה. גופא אמר רב יהודי עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשיני. עירב בפת בראשון מערב בפת בשיני. עירב (ברגליו) [בפת] בראשון מערב (בפת) [ברגליו] [ב]שיני. עירב (בפת) [ברגליו] בראשון אינו מערב בפת בשיני, לפי שאין מערבין בתחילה בפת ביום השיני. עירב בפת בראשון מערב בפת בשיני. אמר שמואל ובאותו הפת. אמר רב אשי מתני' נמי דיקא שאין מערבין בשיני אלא בפת שעירב בו בראשון, דתנן כיצד הוא עושה מוליכו בראשון כו'. מתני' ר' יהודה אומר ראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר מערב שני עירובין וא"ר עירובי הראשון למזרח כו' ולא הודו לו חכמים. ואוקימנא מאן לא הודו לו חכמים ר' יוסי. דאמרינן ר' יהודי' אר' לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים בהא, דתניא מודים חכמים לר' אליעזר בראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר שמערב שני עירובין, ואומר עירובי הראשון למזרח ושיני למערב כו'. ור' יוסי אוסר. אמר להם ר' יוסי אי אתם מודים שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קודש ולמחר קודש. הנה אע"ג דתעבר החדש תרוייהו קדושה אחת היא.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

עין משפט נר מצוה

צז א מיי׳ פ״ו מהלכות יום טוב הלכה יב:
צח ב מיי׳ פ״ח מהלכות יו״ט הלכה כד סמג לאוין סה ועה טור ש״ע א״ח סי׳ תקטו סעיף ג:

רב ניסים גאון

ביצה דאיכא למיגזר בה משום פירות הנושרין ומשום משקים שזבו. איתה בתחילת מסכת יום טוב.

רבינו חננאל

ורבנן התם לא נהגו קדושה בו ביום אלא כי היכי דלא ליזלזלו ביה, (וליתא) [דליתא] סהדי אמרי אי אתו סהדי מן המנחה ולמעלה הלא חול הוא [ג], השתא בחזקת חול. לפיכך התקינו שיהיו לעולם אותו היום נוהגין (אותו היום) קודש. ת״ר כיצד א״ר יהודי׳ מתנה אדם על הכלכלה של פירות ביום טוב הראשון ואוכלה בשיני. היו לפניו שני כלכלות של טבל אומר אם היום קודש אין בדברי כלום, אם חול הוא תהא זו תרומה על זו וקורא עליה שם, ואו׳[כל]. ור׳ יוסי אוסר, וכן היה ר׳ יוסי אוסר להתנות מיום טוב לחבירו, בשני ימים טובים של גליות. ההוא **טביא** דאיתציד ביום טוב הראשון של גליות, ואתאי לריש גלותא. ואישתחיט ביום טוב שיני. רב נחמן ורב חסדא אכלו, ורב ששת לא אכל. אמר היכי איכול ואהתי וכן היה ר׳ יוסי אוסר בשני ימים טובים של גלויות, מאן פליג עליה ר׳ יהוד׳, [ור״ר] ור׳ יוסי הלכה כר׳ יוסי. ואתא [רבה] לפרושי דברי איסי ואמר ודילמא הכי קתני איסי, וכן היה ר׳ יוסי אוסר להתנות מיום טוב לחבירו, בשני ימים טובים של ראש השנה [בגולה]. אבל בשני ימים טובים של גליות מודה ליה לר׳ יהוד׳. ונדחו דברי רבה. ואתא רב אשי לפרושי ואמר, ודילמא לא קאי ר׳ יוסי (בהא) [אהא] מתניתא דתני ר׳ יהוד׳ אלא (לרבנן פליג) [האי ארבנן דפליגי], והכי קתני וכן היה ר׳ יוסי עושה איסור שני ימים טובים של גליות כאיסור שני ימים טובים של ראש השנה ולרבנן ג) הוא דפליג דשרו בכלי. ולא אתבריירא שפיר. אשכחיה רב ששת לרב שמואל א״ל תני מר מידי בקדושות. א״ל תנינא מודה ר׳ יוסי לחכמים בשני ימים של גליות. וכן הלכה.

ג) נראה דל״ל ולכן גם השתא בחזקת חול הוא לפיכך תקנו שיהיו נוהגין לעולם אותו היום קודש.
ד) נראה דל״ל לרבנן דפליגי ושרו בכלכלה.

ול״ג ולא״ת נהרדעי דאמרי התם [ט] ביצה מותרת דלא חיישינן דילמא עברה לגלול כמאן סברה דלר׳ יהודה אפילו אי עברה לא הוי קדושה אחת ואי כרבי יוסי הא קאסר הכא וי״ל דנהרדעי סברי דלעולם בבבל ביצה שריא אפילו בתקנה ראשונה דדוקא במקום ב״ד אי עברה לגלול חשיב קדושה אחת אבל שלא במקום ב״ד דעבדי לעולם שני ימים הוו שתי קדושות דלזלזלין בתר רוב שנים שאינן מעוברות כדאמרינן במס׳ ר״ה (דף כא.) לענין יום הכפורים שאין עושין אלא יום אחד ואף על גב דרבי יוסי סבר אפילו בבבל קדושה אחת הוו כדאמר ומודה רבי יוסי בשני ימים טובים של גליות משמע דבשני ימים טובים של ר״ה הוו קדושה אחת נהרדעי לא סבירא להו בהא כרבי יוסי: **אי** משכחת ליה **לא תימא** ליה. רש״י פסק דבדבר הגילוד או הנלקט ביו״ט ראשון של גליות דממתין ב״י״ט שני בכדי שיעשו ושרי דודאי קי״ל בשני י״ט של גליות דשתי קדושות הן כדמוכח הכא ובפרק קמא דביצה (ד׳ ד:) נמי פסקינן נולדה בזה מותרת בזה אלמא דשתי קדושות הן והא דפסיק רב פפא הלכתא ברש אין לדין (שם ד׳ כד:) דנכרי שהביא דורון לישראל בו׳ ולערב בכדי שיעשו פי׳ בקונטרס דהיינו לערב די״ט ראשון ומותר ממה נפשך דאי יום ראשון קדש יום שני חול [א] דהא שריון ביצה ובני הגילוד ב״ט ראשון לאוכלו ב״ט שני ולקמן [ב] נמי גבי הנהו גננא דשרי להו רבינא לאורתא לאורוחי ביה לאלתר אלמא קסבר כי בעינן בכדי שיעשו היינו מי״ט ראשון דטעם בכדי שיעשו מפרש הקונטרס באין לדין (שם ד׳ כד:) כדי שלא יהנה ממלאכת י״ט ולפי טעם זה ודאי יש להתיר לעי״ט ראשון בכדי שיעשו דמה נפשך לא יהנה ממלאכת יו״ט כדפי׳ [ב] ולפי זה נמי אין צריך להמתין כשיעור שילך וילוד ויביא ויתלוש ויביא אלא שיעור תלישה לבד שהוא ברגע אחד קטן דאז לא יהנה ממלאכת י״ט ודוקא בדבר הנעשה בשביל ישראל צריך להמתין בכדי שיעשו אבל בפירות הנושרין או שעשה הנכרי בשביל עצמו אין צריך בכדי שיעשו כדאמר בשבת בפ׳ שואל (ד׳ קנא.) אם רוב נכרים בעיר במוצאי שבת רוחץ בה מיד ומבשל בשבת דאמר בשוגג יאכל (שבת ד׳ לח.) אע״ג דנהנה ממלאכת שבת כיון דמילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן ובה״ג מפרש דצריך להמתין עד מוצאי יו״ט [ג] בכדי שיעשו [ג] וטעם כדי שיעשו יש לפרש משום שמא יאמר ישראל לנכרי לעשות ביום טוב כדי שיאכל לאלתר במוצאי יום טוב [ד] וזה אין שייך אלא בדבר הנעשה בשביל ישראל כדמשמע נמי בפרק שואל (שם ד׳ קנא.) והיינו בר טבילה מייירי באתיציד מאליו על ידי שהיו מצודות פרוסות מערב יום טוב [ה] ולא נכרי שהביא דורון לישראל הוה [ו] ורבינא דשרי לאורוחי ביה לאלתר [ז] שמא ליתי

ביצה (ד׳ יח.) מניח אדם עירובי תבשילין ועירובי תחומין מי״ט לחבירו ומתנה ומדרב דאמר במסכת ביצה (ד׳ ד:) בב׳ ימים טובים של גליות ביצה שנולדה בזה מותרת בזה וקבעי הלכתא כוותיה דבבר הגילוד או הנלקט מן המחובר ביום טוב הראשון של גליות ממתין לערב בכדי שיעשו ומותר דמכולהו שמעינן דאחד מהן חול דאי מספקא לן בקדושה אחת אמאי משתרי בהו ביצה ואי משום דביצה איסורא דרבנן היא הא לא משתרי בשני ימים טובים של ר״ה ועוד קי״ל במסכת ביצה (ד׳ ד.) דספיקא דרבנן בדבר שיש לו מתירין אסור ועוד אידא לבי מלאכה דאורייתא היא ושריא. והתלכות גדולות אסר וליף טעמא מדקבע רב פפא (שם כד:) הילכתא נכרי שהביא דורון לישראל בו׳ ומוקי דהאי לערב אסורין בכדי שיעשו לערב של מוצאי יום טוב שני קאמר דליהוי ראוי לעשות קאמר ובעיני נראה שאינו כן אלא כדסתם ואמר לערב סתם אי ביום טוב ראשון הביאו ימתין לערב בכדי שיעשו ואוכלו ולפיכך צריך להמתין דשמא היה היום קדש ולמחר חול ובעי המתנה בכדי שיעשו ואי הוה איפכא כל שכן דאף בלא המתנה היו מותרין ואי ביום שני הביאום ימתין לערב בכדי שיעשו דשמא היום קדש הוא ומדע דעיקר מילתיה דרב פפא לערב יום טוב ראשון איתמר דאמר לקמן (דף מ.) הנהו בני גננא דגזו להו נכרים אסא ביום טוב שני לאורתא שרא להו רבינא [ח] לאורוחי לאלתר אלמא קסבר כי בעינן בכדי שיעשו ביום טוב ראשון דהא קיס לן בקביעא דירחא דראשון עיקר והא דעבדינן תרי יומי משום דשלחו מתם הזהרו כו׳ אבל יום טוב שני דקיל לא בעינן בכדי שיעשו. ומסקנא קבעינן הילכתא אף בי״ט שני בכדי שיעשו דלא ליתו לזלזולי ביה ותשובת הגאון יש בידי כן. ע״כ פסק: **ולא איתצודי איתציד.** דודאי פשיטא ליה לרב ששת דשרי בשני

אלא

ורבנן התם כי היכי דלא לזלזולי ביה: ועוד א״ר יהודה וכו׳: וצריכא דאי אשמעינן [ח] ר״ה בהא קאמר ר׳ יהודה משום דלא קעביד מידי אבל כלכלה דמיחזי כמתקן טיבלא אימא מודה להו לרבנן ואי אשמעינן הני תרתי משום דליכא למיגזר עלייהו אבל ביצה דאיכא למיגזר בה [ט] משום פירות הנושרין [י] ומשום משקין שזבו אימא מודה להו לרבנן צריכא: תניא כיצד א״ר יהודה מתנה אדם על הכלכלה ביו״ט ראשון ואוכלה בשני [א]היו לפניו שתי כלכלות של טבל אומר אם היום חול ולמחר קדש תהא זו תרומה על זו ואם היום קדש ולמחר חול אין בדברי כלום וקורא עליה שם ומניחה ולמחר הוא אומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו ואם היום קדש אין בדברי כלום וקורא עליה שם ואוכלה ר׳ יוסי אוסר וכן היה ר׳ יוסי אוסר בשני ימים טובים של גליות ההוא בר טביא דאתא לבי ריש גלותא דאתציד ביו״ט ראשון של גליות ואשתחיט ביו״ט שני [ב]ר״נ ורב חסדא אכלו רב ששת לא אכל אמר ר״נ מאי אעביד ליה לרב ששת דלא אכיל בישרא דטביא א״ל רב ששת והיכי איכול דתני איסי ואמרי לה איסי תני וכן היה ר׳ יוסי אוסר שני ימים טובים של גליות אמר רבא ומאי קושיא דילמא ה״ק וכן היה ר׳ יוסי אוסר בשני יו״ט של ר״ה בגולה א״ה של גליות בגולה מיבעי ליה [ג] א״ר אסי ומאי קושיא דילמא הכי קאמר וכן היה ר׳ יוסי עושה איסור שני ימים טובים של גליות כשני ימים טובים של ראש השנה לרבנן דשרו [ד]אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל אמר ליה תני מר מידי בקדושות אמר ליה תנינא מודה רבי יוסי בשני ימים טובים של גליות אמר ליה [ה]אי משכחת להו לא תימא להו ולא מידי אמר רב אשי לדידי אמר לי אמימר ההוא בר טביא לאו איתצודי איתציד

מסורת הש״ס

א) [ביצה ב:], **ב)** [ביצה ג.], **ג)** [לעיל יח: ב״ק לח:], **ד)** [ע״ז ד״ה מתנה], **ה)** בס״א נוסף: איתקון, **ו)** [גיטין סז.], **ז)** ל״ל ומדרב וכ״ה בכס״ א שעל הכי״ף, **ח)** בד״א רבא וכן שם בגמ׳, **ט)** [ביצה ו.], **י)** [דף מ.],

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ דאי אשמעינן רישא בהא קאמר ר׳ יהודה: **(ב)** שם בגולה מיבעי ליה (אמר רב אסי) תא״מ וג״ב ס״א רב אשי: **(ג)** תוס׳ ד״ה אי מסכתא וכו׳ עד מוצאי יו״ט שני בכדי שיעשו וכו׳ נראה במוצאי יו״ט שני וכו׳ חס לין שייך:

גליון הש״ס

גמ׳ אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל. כעין זה לעיל יח ע״ב ובב״ק לח ע״ב:

מוסף תוספות

א. ואם הראשון חול כ״ש דשרי. מיטב״ש. **ב.** דאי יום ראשון חול הרי נלקטו בחול ואפילו לאלתר היה מותר ואם שני חול הרי המתין כדי שיעשו בו שהוא חול. רשב״ם. **ג.** דכיון דאמר רב פפא ולערב בכדי שיעשו לילה הראויה לעשיה בענין. שם. **ד.** דהשתא דצריך להמתין לערב עד כדי שיעשו ולא הרויח כלום באמירתו לעכו״ם לא אתי למימר יום ראשון קאמר אכתי אתי למימר ליה דהא קא רווח דמתהני מינה ביום שני. שם. דהא אינו יכול הוא עצמו לעשות המלאכה ביום שני. תוס׳ ר״פ. **ה.** ולא שייך ביה למימר שמא יאמר לגוי לעשות, הילכך שרי בי״ט שני. תוס׳ הרא״ש. **ו.** והאי דלא אישתחיט ביו״ט ראשון, היינו טעמא שאין ראוי לאכול ביום טוב ראשון [מחמת] מוקצה של איסור צידה. מו״ז עירובין ק״מ. **ז.** אלמא דסבר רבינא דהא דבענין בכדי שיעשו היינו דוקא בי״ט ראשון. תוס׳ הרא״ש.

אלא מחוץ לתחום קתני. וכו׳ ביום: **והא אשכחיה רב ששת כו׳.** ומי כו׳ ביום אמאי מקשיל ליה מי קדושה אחת הוי ב׳ קדושות: **דקא מפשי.** נכריים ואיתי אמר הני ודאי מדעתא דישראל מפשי ואיתי ואסר להו: **בני גננא.** קושרי כילות לתחנים ונותנים שם הדם: **לפי שאינן בני תורה.** ואתו לזלזולי ביום טוב שני: **יין דחלוקין במוספין.** שמקריבין מוספי ראש חדש ומוספי ראש השנה כדכתיב (במדבר כט) מלבד עולת החדש: **אמרינן.** בתפלה נמי את יום ראש החדש הזה ואת יום הזכרון הזה: **זכרון אחד.** את יום הזכרון הזה דלתמנא קרייה זכרון דכתיב[1] זכרון תרועה [וכר״ח נמי כתיב[2] והיו לכם לזכרון]: **מאי נאו.** לא הודו אלהזכיר קאי דלא הודו לו להזכיר של ר״ח בראש השנה: **להפנות.** אם היום אם למחר אלא מעתה אינא לימא הכי נמי דלא אמרינן אם היום ואם לא אלא אמרינן אם היום ואם לא אלא אמרינן אם היום ואם לא א